

บุรุษสรรพนามในภาษาไทย : การศึกษาเชิงประวัติ

นางวราภรณ์ แสงสด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ISBN 974-576-078-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

015520

10301744

PERSONAL PRONOUNS IN THAI : A HISTORICAL STUDY

Mrs. Waraporn Sangsod

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Thai

Graduate School

Chulalongkorn University

1989 2532

ISBN 974-576-078-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ บรูซสรรพนามในภาษาไทย : การศึกษาเชิงประวัติ
โดย นางวราภรณ์ แสงสด
ภาควิชา ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.นววรรณ พันธุเมธา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา นาคสกุล)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.นววรรณ พันธุเมธา)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์คุณภัทร ชำนิโรคนานต์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

วรรณกรรม แสงสศ : บุรุษสรรพนามในภาษาไทย : การศึกษาเชิงประวัติ (PERSONAL PRONOUNS IN THAI : A HISTORICAL STUDY) อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร.นววรรณ พันธุเมธา, 218 หน้า

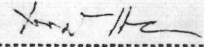
การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่าสมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 1-3 และรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4-7 มีบุรุษสรรพนามอะไรบ้าง มีที่ใช้อย่างไร และมีการเปลี่ยนแปลงที่ใช้ไปอย่างไรบ้าง

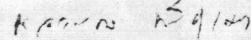
ผลการวิจัยพบว่า คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยต่าง ๆ มีทั้งสิ้น 94 คำ พบในข้อมูลสมัยสุโขทัยจำนวน 30 คำ สมัยอยุธยาจำนวน 24 คำ สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1-3 จำนวน 35 คำ และสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 4-7 จำนวน 67 คำ คำเหล่านี้ส่วนใหญ่มีที่ใช้เหมือนกัน มีที่ใช้แตกต่างกันอยู่ 8 คำ ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม กู ข้า เขา ดิฉัน ตัว เธอ เพื่อน และ มัน คำบุรุษสรรพนามแต่ละสมัยแบ่งได้เป็นบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 ทุกสมัยจะมีคำบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 2 จำนวนหนึ่งที่ใช้กับคำบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 3 ส่วนพจน์ของคำบุรุษสรรพนามนั้น สมัยสุโขทัยและอยุธยา มีคำบุรุษสรรพนามเอกพจน์ พหูพจน์ และทวิพจน์ แต่สมัยรัตนโกสินทร์มีแต่คำบุรุษสรรพนามเอกพจน์และพหูพจน์เท่านั้น

ภาควิชา ภาษาไทย

สาขาวิชา ภาษาไทย

ปีการศึกษา 2531

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมเพียงแผ่นเดียว

WARAPORN SANGSOD : PERSONAL PRONOUNS IN THAI : A HISTORICAL STUDY.

THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. NAVAVAN BANDHUMEDHA, Ph.D., 218 pp.

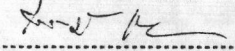
This study investigates personal pronouns during the Sukhothai period, the Ayutthaya period, the early Rattanakosin period (King Rama I-III) and the middle Rattanakosin period (King Rama IV-VII) with regard to their forms, their usage, and the process of change that occurred in their usage.

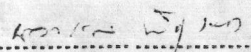
The study finds that a total of ninety-four pronouns were used during these periods, thirty during the Sukhothai period, twenty-four during the Ayutthaya period, thirty-five during the early Rattanakosin period (King Rama I-III) and sixty-seven during the middle Rattanakosin period (King Rama IV-VII). The usage of most of these personal pronouns is the same. However, this is not the case with the following eight personal pronouns: 'ku', 'kha', 'khau', 'di chan', 'tua', 'thoe', 'phuen' and 'man'. During every period, there were three types of personal pronouns: the first person, the second person, and the third person. Some of the second person personal pronouns are the same as those used for the third person. As far as number is concerned, during the Sukhothai and the Ayutthaya periods, there were singular, plural, and binary pronouns. However, the personal pronouns used during the Rattanakosin period are divided into singular and plural only.

ภาควิชา ภาษาไทย

สาขาวิชา ภาษาไทย

ปีการศึกษา 2531

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์ของ รองศาสตราจารย์
ดร. นววรรณ พันธุเมธา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งกรุณาให้ความรู้และคำแนะนำ
อันเป็นประโยชน์ยิ่งแก่ผู้วิจัยด้วยความเอาใจใส่อย่างดีเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และจะระลึกถึงพระคุณนี้ตลอดไป

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา นาคสกุล รองศาสตราจารย์
ดร. ปราณี กุลละวณิช และผู้ช่วยศาสตราจารย์คุณหญิง ชำนิโรคสานต์ ซึ่งได้กรุณา
ให้คำแนะนำตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์
อรพิมพ์ พงศ์ประยูร อาจารย์ผู้ประสานงานบัณฑิตวิทยาลัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะ
อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทุกท่าน ที่กรุณาอำนวยความสะดวกในการใช้หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ ให้ผู้วิจัย
ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี และขอขอบคุณ คุณอุษา สะหาบ ผู้จัดพิมพ์วิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ให้เป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์

ขอกราบระลึกถึงพระคุณของคุณพ่อ คุณแม่ ผู้เป็นบุพการีและครูคนแรก

สุดท้ายขอระลึกถึงความมีน้ำใจของเพื่อนทุกคน โดยเฉพาะคุณสังวาลย์
คงจันทร์ คุณสุรางศรี ทะนงศักดิ์สกุล คุณแสง ทศน์เจริญ ผู้เป็นปียมิตร และ
เด็กหญิงทมาภรณ์ แสงสค บุตรีผู้เป็นกำลังใจอันวิเศษ

วราภรณ์ แสงสค

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
บทที่	
๑. บทนำ.....	๑
๒. คำบุรุษสรรพนามในสมัยต่างๆ.....	๑๔
กระณม.....	๑๔
กระหม่อมฉัน.....	๑๖
กิน.....	๑๗
กู.....	๑๘
กูษา.....	๒๓
เกลด.....	๒๔
เกลากระณม, เกลาณม, เกลา.....	๒๕
เกลากระหม่อม.....	๒๖
เกลากระหม่อมฉัน.....	๒๗
แก.....	๒๗
ไก.....	๓๑
ชา.....	๓๒
".....	
ชา.....	๓๓
".....	
ชา ๗.....	๓๖
".....	
าชา.....	๓๗
" ".....	
ชาเจ้า.....	๓๘

หน้า

ไต่ฝ้าละอองธุลีพระบาท.....	๘๐
ทาน.....	๘๑
ทบน.....	๘๘
ทลาง.....	๘๘
ทูลกระหม่อม.....	๘๘
ท.....	๘๐
ขอ.....	๘๑
นอง.....	๘๔
นาย.....	๘๖
ในหลวง.....	๘๖
ขาว.....	๘๓
นม.....	๘๘
เฝ้า.....	๘๘
ฝ้าพระบาท.....	๑๐๑
ฝ้าละอองพระบาท.....	๑๐๑
พระคุณเจ้า.....	๑๐๒
พระองค์.....	๑๐๓
พระองค์เจ้า.....	๑๐๓
พระองค์ท่าน.....	๑๐๘
พอ.....	๑๐๘
พ.....	๑๑๐
เพื่อน.....	๑๑๒
มัน.....	๑๑๓
มิ่ง.....	๑๑๘

	หน้า
อินัน.....	๑๔๘
อินัน.....	๑๔๘
เอ็ง.....	๑๕๐
๓๐ การเปลี่ยนแปลงของคำบุรุษสรรพนามในสมัยต่าง ๆ.....	๑๕๔
๓.๑ การเปลี่ยนแปลงคานการปรากฏของคำบุรุษสรรพนามในสมัยต่าง ๆ.....	๑๕๔
๓.๑.๑ คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยสุโขทัย.....	๑๕๔
๓.๑.๒ คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยอยุธยา.....	๑๕๗
๓.๑.๓ คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑-๓.....	๑๕๘
๓.๑.๔ คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔-๗.....	๑๖๒
๓.๑.๕ การเปลี่ยนแปลงคานการปรากฏของคำบุรุษสรรพนามตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔-๗.....	๑๖๖
๓.๒ การเปลี่ยนแปลงคานลักษณะของคำที่นำมาใช้เป็นบุรุษสรรพนามในสมัยต่าง ๆ.....	๑๗๓
๓.๒.๑ ลักษณะของคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยสุโขทัย.....	๑๗๓
๓.๒.๒ ลักษณะของคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยอยุธยา.....	๑๗๓
๓.๒.๓ ลักษณะของคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑-๓.....	๑๗๔

๓.๒.๔	ลักษณะของคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูล สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๕.....	๑๓๔
๓.๓	การเปลี่ยนแปลงคำกริยาใช้คำบุรุษสรรพนาม ในสมัยต่าง ๆ.....	๑๓๕
๓.๓.๑	บุรุษของคำบุรุษสรรพนาม.....	๑๓๕
๓.๓.๒	พจน์ของคำบุรุษสรรพนาม.....	๑๓๖
๓.๓.๓	สถานภาพของบุคคลที่ใช้บุรุษสรรพนาม.....	๑๓๗
๓.๓.๔	สัมพันธภาพของบุคคลที่ใช้บุรุษสรรพนาม.....	๑๔๑
๔.	สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ	๑๔๖
	บรรณานุกรม.....	๑๕๒
	ภาคผนวก ก. คำบุรุษสรรพนามในสมัยต่าง ๆ ที่ใช้ต่างกับปัจจุบัน... ..	๒๐๒
	ข. ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับคำบุรุษสรรพนามบางคำ	๒๑๐
	ค. คำบุรุษสรรพนามที่ปัจจุบันยังมีใช้ในภาษาถิ่น	๒๑๓
	ประวัติผู้วิจัย.....	๒๑๔

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	ตารางแสดงค่าบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยสุโขทัย.....	๑๕๕
๒	ตารางแสดงค่าบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยอยุธยา.....	๑๕๘
๓	ตารางแสดงค่าบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑-๓.....	๑๖๐
๔	ตารางแสดงค่าบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔-๗.....	๑๖๓
๕	ตารางแสดงค่าบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยต่างๆ.....	๑๖๘